

Iwona Pieróg

"Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa narodowego Polski", Przemysław Wywiał, Warszawa 2016 : [recenzja]

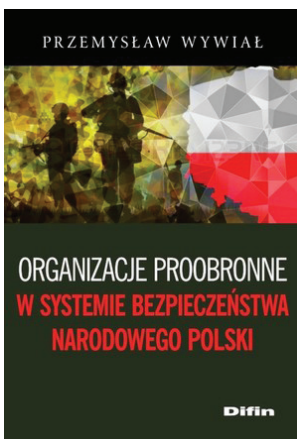
Bezpieczeństwo : teoria i praktyka : czasopismo Krakowskiej Szkoły Wyższej
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego 10/3, 191-195

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Iwona Pieróg

Doktorantka, Krakowska Akademia
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Przemysław Wywiół, *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa narodowego Polski*

[Difin, Warszawa 2016, 175 s.]

I ten winien, co kijem bezpieczeństwo mierzył, I ten, co bezpieczeństwo głupiemu powierzył.

Ignacy Krasicki¹

W dobie dzisiejszych realiów nietatwo jest uniknąć mediów, które nieustannie zalewają społeczeństwo nowymi informacjami z pola bitwy kolejnej toczącej się wojny, czy o nowym ataku terrorystycznym. Co więcej, tego typu wiadomości, nie dotyczą już tylko odległych zakątków świata, ale sąsiednich państw europejskich. Nowe realia, w których żyjemy, zmuszają każdego człowieka do refleksji nad potencjalnym

1 I. Krasicki, *Nauka Poezji zawierająca Teoria Poezji i Jej Rodzajów oraz Znaczny Zbiór Najcelniejszych Wzorów Poezji Polskiej do Teorii zastosowany*, red. H. Cegielski, Poznań 1845, s. 469 [także w wersji elektronicznej: https://books.google.pl/books?id=XokAAAAAcAAJ&pg=PA469&lpg=PA469&dq=I+ten+winien,+co+kijem+bezpiecze%C5%84stwo+mierz%C5%82,+I+ten,+co+bezpiecze%C5%84stwo+g%C5%82upiemu+powierzy%C5%82&source=bl&ots=074ps-nUml&sig=4cTUBRZBF Sdl67UptL5Hduaq4ts&hl=pl&sa=X&ved=0ahUKEwj8-_y-k63QAhUJ1iwKHQEyAN84ChDoAQgrMAI#v=onepage&q=I%20ten%20winien%2C%20co%20kijem%20bezpiecze%C5%84stwo%20mierz%C5%82%2C%20I%20ten%2C%20co%20bezpiecze%C5%84stwo%20g%C5%82upiemu%20powierzy%C5%82&f=false].

zagrożeniem w obrębie zamieszkiwanego terytorium. Oczywiście nad bezpieczeństwem obywateli, tak jak i całego państwa czuwają odpowiednie wyspecjalizowane struktury, dzięki którym, przynajmniej teoretycznie, możemy czuć się bezpiecznie. Coraz częściej mówi się jednak o zaangażowaniu społeczeństwa w kwestie obronności państwa. Jak pokazują wyniki sondażu, przeprowadzonego przez gazetę „Rzeczpospolita”, zaledwie 19% Polaków zdecydowałoby się na oddanie życia lub zdrowia za państwo². Obecny Minister Obrony Narodowej, próbując dokonać rewolucji w systemie obronności Polski (bardziej, bądź mniej udanej), zapowiedział powstanie piątego rodzaju sił zbrojnych, jakim jest Obrona Terytorialna. A. Macierewicz poinformował, że Obrona Terytorialna zacznie być formowana już od września 2016 r., a w jej skład będą wchodzić rezerwiści i ochotnicy organizacji proobronnych. Wychodząc naprzeciw nowej „dobrej zmianie” ukazała się publikacja autorstwa Przemysława Wywiata, zatytułowana *Organizacje Proobronne w Systemie Bezpieczeństwa Narodowego Polski*.

Recenzowana publikacja składa się z krótkiego wstępu, w którym autor opisuje zawartość poszczególnych rozdziałów oraz aneksu, gdzie na koniec uroczycie dziękując kilku osobom za „zapoznanie się z tekstem i cenne uwagi”, wszystkim Koleżankom i Kolegom, z którymi autorowi przyszło w życiu współpracować, oraz kilku stowarzyszeniom i organizacjom – „za wszystko!” (s. 9).

Rozdział pierwszy, pt. *Spółczesność obywatelskie jako fundament budowy bezpieczeństwa narodowego RP*, z założenia miał zawierać podstawowe, wprowadzające do całości publikacji definicje (tak przynajmniej sugeruje podrozdział 1.1. *Spółczesność w budowie systemu bezpieczeństwa narodowego – podstawowe pojęcia*). Autor swoje rozważania w tematyce bezpieczeństwa zaczyna od drugiej połowy XX stulecia, gdzie „pojęcie bezpieczeństwa utożsamiane było przede wszystkim z brakiem zagrożeń o charakterze militarnym” (s. 11). Następnie autor odnosi się do kilku polskich dokumentów, m.in. Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP, Ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP czy Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w których ustanowiono zapis dotyczący działalności organizacji pozarządowych w obronności RP. W dalszej części niniejszego rozdziału autor dokonuje analizy ochrony i obrony narodowej, dochodząc do wniosku, że „ważnym elementem jej przygotowania i realizacji powinny być organizacje pozarządowe o profilu proobronnym, stanowiące emanację dążeń samych obywateli do wzięcia odpowiedzialności za bezpieczeństwo siebie, swoich rodzin, małych ojczyzn oraz całego kraju” (s. 22). Autor ponadto wyraża swoje ubolewanie nad faktem, iż w Polsce zrezygnowano z prac nad powszechną ochroną i obroną narodową twierdząc, że ten stan może doprowadzić do „kolejnej katastrofy narodowej” (s. 22).

W rozdziale drugim (*Organizacje społeczne w budowie bezpieczeństwa Polski w świetle doświadczeń historycznych*) przedstawione zostały organizacje paramilitarne działające na terenie Polski. Autor rozpoczyna swoje rozważania od organizacji, które powstały przed wybuchem I wojny światowej, przechodząc kolejno do II Rzeczypospolitej, II wojny światowej kończąc rozdział opisem najważniejszych organizacji społecznych funkcjonujących w czasach PRL-u. W omawianym rozdziale często

2 <http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/czy-walczylibys-za-ojczyzne-nie-sorry-polsko/tprve> [dostęp: 12.07.2016].

stosowane są skróty, które nie są powszechnie używane. Czytelnik musi się domyślić, co dany skrót oznacza. W takim przypadku brakuje spisu skrótów, do którego potencjalny czytelnik mógłby się odnieść zwłaszcza, że autor nie uprzedza czytelnika, iż od danego momentu zaczyna używać skrótu, np. OT (Obrona Terytorialna) (s. 21). Większej łamigłówki przysporzy czytelnikowi rozszyfrowanie skrótu używanego w podrozdziale 2.2., pt. *Każdy żołnierz obywatelem, każdy obywatel żołnierzem: organizacje społeczne w realizacji programu „Naród pod bronią” w II Rzeczypospolitej*. P. Wywiół w drugim akapicie niniejszego podrozdziału, zaczyna używać skrótu PW, co o ile autorce wiadomo, powszechnie oznacza „pod wezwaniem.” W rozdziale brak jest kwestii związanych z Kościołem, zatem należy się domyślić, że autor używając powyższego skrótu, miał na myśli coś innego. Skrót ten używany jest zresztą niekonsekwentnie, gdyż na przemian z całym sformułowaniem „przysposobienie wojskowe”. Jednakże dzięki temu zabiegowi (użytego zapewne przypadkowo) potencjalny czytelnik ma szansę na poprawne rozszyfrowanie zastosowanego przez autora skrótu.

W rozdziale trzecim, pt. *Funkcjonowanie organizacji proobronnych w wybranych krajach demokratycznych*, przedmiotem analizy autor uczynił funkcjonowanie organizacji proobronnych skupiając się głównie na państwach skandynawskich i bałtyckich. P. Wywiół przedstawia najważniejsze organizacje działające w Szwecji, Estonii, Litwie i Finlandii. Wartościowym byłoby dokonanie ewentualnej analizy porównawczej działalności organizacji proobronnych w powyższych państwach. Podsumowanie rozdziału zawiera jedynie przekonanie autora o słuszności zaangażowania społeczeństwa w obronę bezpieczeństwa narodowego.

W rozdziale czwartym (*Potencjał organizacji proobronnych w Polsce*) przedstawione zostały organizacje funkcjonujące na terenie Polski. Można odnieść wrażenie, że rozdział ten jest poniekąd kontynuacją rozdziału drugiego, w którym autor również skupił się na opisywaniu poszczególnych organizacji. P. Wywiół pokusił się jednak o wzbogacenie rozdziału przedstawiając klasyfikację i charakterystykę organizacji proobronnych. Zabieg ten powinien być się znaleźć jednak już przy okazji rozdziału pierwszego, poświęconego podstawowym pojęciom. Początek niniejszego rozdziału zapowiadał się obiecująco, jednakże autor po raz kolejny skupił się na szczegółowym omawianiu poszczególnych organizacji. P. Wywiół przez 28 stron, opisuje cele, strukturę, funkcjonowanie i działalność kilkunastu organizacji. Są to informacje, które w dobie dzisiejszej technologii, każdy potencjalny czytelnik może szybko i łatwo samodzielnie odszukać.

W rozdziale piątym, zatytułowanym: *Współpraca organizacji proobronnych z Siłami Zbrojnymi*, autor przytacza dokumenty, na podstawie których prawnie uregulowano współpracę organizacji proobronnych z wojskiem. W dalszej części rozdziału czytelnik pozna powyższą współpracę na konkretnych przykładach. Autor odnosi się m.in. do Związku Strzeleckiego „Strzelec” OSW, gdzie porozumienie o współpracy pomiędzy jednostkami ustanowiono już w 1995 r.

Innym przykładem współpracy z MON są Wielkopolskie Stowarzyszenie Aktywnych Rezerwistów, a także Stowarzyszenie Rannych i Poszkodowanych w Misjach Poza Granicami Kraju. Autor swoje rozważania w ramach rozdziału piątego podsumowuje krótko, mianowicie „Organizacje proobronne muszą przestać być traktowane jako petent przez Siły Zbrojne. Obie strony [...] muszą mieć świadomość korzyści, jakie niesie ze sobą współpraca” (s. 106).

Kolejna część publikacji w całości została poświęcona Federacji Organizacji Proobronnych. Rozdział szósty (*Federacja Organizacji Proobronnych*) zaczyna się od genezy i założeń funkcjonowania powyższej organizacji. Autor odwołuje się do koncepcji doskonalenia współpracy Ministerstwa Obrony Narodowej z organizacjami proobronnymi, na rzecz wsparcia systemu obronnego RP. Powyższa koncepcja została opracowana w 2015 r. przez gen. Bogusława Packa, a następnie zaakceptowana przez ówczesnego Ministra Obrony Narodowej, Tomasza Siemoniaka (s. 108). Koncepcja zawiera cele, rolę i zadania organizacji proobronnych przewidzianych w czasie trwania pokoju oraz wybuchu wojny. W dalszej części rozdziału znajdziemy informacje na temat powstania Federacji, którą powołano przy okazji I Kongresu Organizacji Proobronnych i Klas Mundurowych w 2015 r. (s. 112). Za główny cel działalności Federacji wyznaczono organizowanie i koordynowanie działalności szkoleniowej z zakresu obronności i bezpieczeństwa państwa (s. 113). Rozdział zakończony został omówieniem poszczególnych członków Federacji, która w sumie liczy ich 250. Autor konkludując tą część stwierdza, że „[...] Federacja w obecnym kształcie ani nie spełni oczekiwań środowisk proobronnych, ani też nie przyczyni się do odbudowy systemu obrony terytorialnej w Polsce” (s. 121).

Innym przykładem inicjatywy, na rzecz obronności narodowej jest Stowarzyszenie ObronaNarodowa.pl. Autor omawia powyższe zagadnienie w obrębie rozdziału siódmego (*Stowarzyszenie ObronaNarodowa.pl – Ruch na Rzecz Obrony Terytorialnej*). Organizacja za główny cel obrała budowę obywatelskiego komponentu Sił Zbrojnych (s. 123). Stowarzyszenie organizuje wykłady, ćwiczenia, kursy oraz prowadzi szkolenia wojskowe. Te ostatnie autor szczegółowo omawia w podrozdziale 7.2. *Szkolenie wojskowe*. Z inicjatywy powyższego stowarzyszenia przeprowadzono kampanię społeczną „Odbudujmy Armię Krajową”, której celem jest stworzenie komponentu terytorialnego sił zbrojnych na wzór Armii Krajowej (s. 132). Na koniec omawianego rozdziału autor nie ukrywa zadowolenia, że „Cieszy zainteresowanie [...] Antoniego Macierewicza [...] proponowanymi rozwiązaniami i ich wykorzystanie w przygotowanej przez MON koncepcji budowy Obrony Terytorialnej opartej m.in. na potencjale organizacji proobronnych” (s. 140).

Ostatni rozdział niniejszej publikacji (*Organizacje kombatanckie w edukacji patriotycznej i obywatelskiej*) zawiera omówienie czterech organizacji, przedstawionych kolejno w podrozdziałach: 8.1. Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, 8.2. *Klub Kawalerów Orderu Wojennego Virtuti Militari*, 8.3. *Związek Kombatanatów RP i Byłych Więźniów Politycznych*, 8.4. *Związek Inwalidów Wojennych Rzeczypospolitej Polskiej*. Autor w rozdziale ósmym pokusił się jedynie o przedstawienie najważniejszych informacji poszczególnych organizacji, korzystając głównie z ich Statutów. P. Wywiół nie pofatygował się by wprowadzić kilka zdań podsumowujących każdą z omawianych organizacji. Jednak zdecydował się na zastosowanie cytatu, który zajmuje prawie 2 strony publikacji (s. 145–147). Cytat zawiera treść listu, jaki ppłk Stanisław Karolkiewicz (prezes Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej) napisał do Bronisława Komorowskiego.

Recenzowana publikacja zwieńczona została wnioskami autora, w których sugeruje czytelnikowi słuszność zaangażowania Organizacji proobronnych we wsparcie Obrony Terytorialnej. Píše m.in., że „Należy niestety zwrócić uwagę na fakt, że według wielu polskich polityków odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i rozwój naszego

kraju to sojusznicy [...] mają być podstawą naszej obrony” (s. 154). Na sam koniec autor stwierdza, iż „Nadzieją napawają zatem zapowiedzi budowy Obrony Terytorialnej [...] które poczynili obecny minister obrony narodowej Antonii Macierewicz i jego współpracownicy. Tylko taka strategia [...] może stać się dla Polski prawdziwym sokratejskim „dobrodziejstwem bogów”, które „stanowi dla kraju środek zapewniający mu wolność i szczęście” (s. 159).

Każdy rozdział recenzowanej publikacji, wstęp oraz zakończenie poprzedzone zostały cytatami (bardziej lub mniej trafnie dobranymi do poszczególnych rozdziałów). Być może autor chciał skłonić potencjalnego czytelnika do refleksji nad tekstem, lub dodać publikacji doniosłości. Idąc za przykładem P. Wywiat autorka czuje się w obowiązku opatrzenia cytatem również i niniejszą recenzję.

Opracowanie nie wnosi istotnego wkładu do badań nad bezpieczeństwem wewnętrznym oraz narodowym. Publikacja jest poprawnym dziełem odtwórczym. Omawianą lekturę można polecić osobom, które chcą jedynie zaczerpnąć podstawowych informacji dotyczących Organizacji proobronnych i Obrony Terytorialnej.